

Reza Aslan

**Zelot: Život i vrijeme Isusa iz Nazareta**

Profil knjiga, Zagreb, 2013, 298 str.

Ovo djelo Reze Aslana 2013. bilo je među najprodavanijim knjigama u SAD-u, a od ovog prijevoda iz studenog 2013. također se odlično prodaje i u Hrvatskoj. Aslan (r. 1972, Teheran) Amerikanac je iranskih korijena. Odrastao je u Kaliforniji i s 15 godina postao je kršćanin evangeličkog usmjerenja. Na Sveučilištu Santa Clara postao je prvostupnik iz religijskih znanosti, na Harvardu je pak magistrirao iz teologije, dok je na Sveučilištu Santa Barbara doktorirao iz sociologije religije. Prije upisa na Harvard, Aslan se vratio islamu. Ovo djelo se koncentrira na "povijesnog" Isusa, koncept koji postoji od 18. stoljeća i koji ima svoje mjesto u teologiji. Aslan je u Uvodu (str. 19-26) spomenuo činjenicu da je već postajala potraga za povijesnim Isusom, ali nije naglasio da se naslanja na već postojeći pravac, s kojim teologija ima posla već nekoliko stoljeća. Svoj rad pokazuje kao nešto novo, kao da već pojedini teolozi, religiolozi i sociolozi religije nisu razvili svoje koncepte "povijesnog" Isusa.

Izdanje je podijeljeno na tri dijela. Prvi dio knjige (str. 29-87) sastoji se od prologa i šest poglavlja. U njemu se prikazuje povijest Palestine i krajeva gdje su obitali Židovi u prvom stoljeću prije i poslije Krista. Treće poglavlje *Znaš odakle sam* (str. 50-57) predstavlja nam "povijesnog" Isusa kao siromašnog židovskog seljaka koji je rođen negdje između 4. g. pr. n. e. i 6. g. n. e. u siromašnoj galilejskoj provinciji (str. 57). Po Aslanovoj viziji, "povijesni" Isus je nepismeni seljak najnižeg socijalnog ranga iz Galileje, koju autor prikazuje kao brdovit šovinistički kraj sklon revolucijama.

Drugi dio (89-159) također se sastoji od prologa i šest poglavlja i bavi se bliže djelovanjem "povijesnog" Isusa. Općenito, Aslanova pozicija i perspektiva je čisto politička, a pojam zelota iz naslova ne povezuje sa strankom zelota koja je digla ustanak 66. g. protiv Rima. Za njega je to gorljiv Židov kod kojega je prevladao žar za Zakonom i kojemu je glavni životni cilj stjerati Rimljane iz židovske zemlje. Sedmo poglavlje *Glas koji više u pustinji* (97-104) portretira Isusa kao učenika Ivan Krstitelja i svojevrsnog nasljednika koji je radikalizirao Ivanovu poruku. U desetom poglavlju *Dođi kraljevstvo tvoje* (124-133) Aslan tvrdi sljedeće: „opis Isusa kao zagriženog mirotvorca koji je 'volio svoje neprijatelje' i 'okretao drugi obraz' sagrađen je uglavnom na njegovom portretu apolitičnog propovjednika kojeg nije zanimao politički turbulentan svijet u kojem je živio. Slika Isusa već je dokazano potpuna izmišljotina“ (str. 128). Ovakav bahati stav odlikuje cijelu knjigu. Svi su u krivu, jedino je Aslan u pravu, način pisanja odbacuje svaku mogućnost dijaloga s autorom.

Treći dio knjige (str. 161-207) sastoji se od prologa, tri poglavlja i epiloga. U

ovom dijelu knjige govori se o širenju kršćanstva, a glavna teza bi se svela na to da je Pavao iz Tarza izmislio božanskog Isusa. Uz to je prevario Jakova, glavaru zajednice u Jeruzalemu, koji je po krvnom srodstvu trebao biti središnja figura među Židovima što su vjerovali da je Isus bio mesija. Četrnaesto poglavlje *Nisam li ja apostol?* (str. 179-190) prikazuje Pavla kao odmetnutog i od judaizma i od zajednice u Jeruzalemu te da je na svoju ruku stvorio nekakvu krivu verziju kršćanstva. Aslan tvrdi da „za razliku od pisaca evanđelja (naravno, s izuzetkom Ivana), Pavao Isusa ne zove Kristom (Yesus ho Xristos) kao da mu je Krist titula. Umjesto toga Pavao ga zove Isus Krist ili samo Krist kao da mu je to prezime. To je iznimno neobična formulacija čija je najbliža paralela u načinu na koji su rimski carevi koristili termin Caesar kao nadimak, kao u Caesar Augustus“ (str. 183-4). Primjerice 1 Kor 1,4, 1 Kor 1,30 ili Ef 2,20 negiraju autorovu tvrdnju da Pavao Isusa ne zove Kristom Isusom. U Epilogu (str. 205-7) možemo čitati: „[k]ršćanstvo je nakon uništenja Jeruzalema postalo isključivo neznaboškom religijom; trebala mu je neznaboška teologija. I upravo je to Pavao osigurao. Izbor između Jakovljeve vizije židovske religije s temeljem u Mojsijevom zakonu, religije koja dolazi od židovskog nacionalista koji se borio protiv Rima, i Pavlove vizije rimske religije koja se odvojila od židovskog provincijalizma i za spas tražila samo vjeru u Krista nije bio težak za Isusove sljedbenike druge i treće generacije“ (str. 206-7) Na kraju knjige nalaze se Bilješke (211-267) i Bibliografija (269-280)

Ovo je maliciozno i tendenciozno djelo koje tuče kršćanstvo i kršćansku teologiju (pogotovo biblijsku teologiju) s vlastitim argumentima, jer se većinom poziva na rad biblijskih teologa, tj. čupa ono što autoru najbolje odgovara. Naime, autor prezentira “povijesnog” Isusa kao novi koncept, a svetog Petra i svetog Pavla pokazuje, u najmanju ruku, kao lažljivce i fabrikatore. Po Aslanu, “povijesni” Isus bio je nepismeni siromašni seljak iz Galileje kojega je Poncije Pilat osudio na smrt zbog čina pobune, dok je Petar izmislio uskrsnuće, a Pavao pak nadodao nekakvo božanstvo “povijesnom” Isusu. Vrlo komplicirana teorija urote navodno nepismenih ribara. Čini mi se da će se mnogi domaći pastoralni djelatnici i teolozi naći ove i sljedeće godine pred takvom argumentacijom onih koji su ovu knjigu pročitali. S druge strane, srećom da je hrvatski prijevod vrlo neprohodan (prevoditeljica Iva Ušćumlić-Gretić) i pun nehrvatskih jezičnih nedosljednosti (Darćani, poenta, itd.), što je krivnja lektorice Tanje Konforte, pa će mnogi odustatu od čitanja ovoga djela. Ali svaki biblijski teolog trebao bi je pročitati kako bi vidio trendove među kritičarima kršćanstva.

*Mislav Miholek*